

Leonida Teodorescu :

„Dramaturgia lui Cehov“

Cartea lui Leonida Teodorescu este, fără îndoială, cea mai serioasă, competentă și documentată contribuție la cunoașterea teatrului dramaturgului rus, apărută la noi vreodată. Ea se impune ca un jalon prestigios nu numai în prospectarea literară viitoare a scriitorului, ci și în orice concretizare scenică a sa.

Recunoscînd că „în raport cu o operă de geniu, fiecare din noi nu e decît un intermediar între ce a fost și ce va fi“, autorul prezentului volum izbutește, totuși, să treacă abil limitele modestiei autopropuse. Sau, poate, este numai o formă de cochetare dibace cu propria-i erudiție și pasiune. Căci, folosind ca instrument de lucru principal intuiția și nu definiția, organizînd materialul după un principiu cronologic metodic, catalogînd lucrările autorului studiat în „cehoviene“ și „necehoviene“, alternînd abil cifrele cu afectele, plecînd de multe ori de la obiectul propus și poposînd, fără stridență, pe tărurile abstracțiilor teoretice, exegetul reușește să ofere, într-un stil subtil, escistic, captivant, o lecție răcoritoare tuturor acelor care împietau teatrul lui Cehov prin analize de sociologism vulgar sau prin interpretări imitate, neutre ori proleutiste. Avînd șansa enormă să scrie — și să citeze — despre și din autorul *Pescărușului*, criticul român se achită mai mult decît onorabil de această responsabilitate coplesitoare.

De fapt, ce contur capătă în volum silueta marelui scriitor? Profilul controversat (și controversabil) al omului care își disprețuia teatrul și, care, totuși, ciudat, a scris patru piese mari (*Pescărușul*, *Unchiul Vanca*, *Livada cu vișini*, *Trei surori*)? Aureola creatorului introvertit, altruist, speriat de ipoteza ridicolului personal, care-și machia dramele ca fardul parodiei și-al farsei tragice, care semnifica în opera lui un categoric refuz al formelor de teatru consacrate, închinînd diti-rambi secreți „idei de insulă“ și slalomînd printre etichetele tradiționale ale genurilor, reușind să rămînă neîncadrabil în vreunul. Această surprinzătoare stare de fapte, ca și procesul permanent de destrămare a conflictului, de transformare a lui în pretext dialo-

gal, au inhibat — și totodată derutat — conștienții amatori de clasificări definitive, obligîndu-i la fel de fel de asociații antagonico-hilare (căci „o operă de artă care n-are crea nici un fel de asociații ar fi perfect neinteligibilă“). Oricum, și criticul nostru pare a adera, după multe precauții, la cîteva, înșirate cu generozitate pe harta istoriei teatrului. Astfel, el recunoaște în teatrul cehovian ecurile solemne ale dramei antice (anume, relațiile, solii, absența soluției temporale, ireparabilitatea), dar și rinoerita erotică ce bîntuie peisajul din *Unchiul Vanca*; situațiile comice din operele lui Shakespeare, Beaumarchais, Gogol, Ibsen și Maupassant, dar și așteptarea beckettiană din *Trei surori*; problematica dramelor gorkiene (sau turghenievienne) și, odată cu ea, decorul „godotian“ al *Livezii*, anxietatea din Dostoievski, Sartre și, înșirîșit, metafora lui Kafka sau a lui Camus.

Străbătînd, cu acest prilej, peisajul teatrului universal, Leonida Teodorescu demonstrează că o exegeză alit de pretențioasă nu poate avea șanse de reușită în afara ideii de erudiție teatrală. Cehov este un nod, o răscruce și, pentru a fi conștient de importanța acestui nod, trebuie mai întîi să cunoști cit de lungi sînt drumurile pe care le separă. Sau le unește. Aici, criticul dă un ton nou în receptarea operei. Aici, impune ideea marilor afinități, scrupulos argumentate prin excelențele analize dramatice : *Pescărușul* este piesa împlinirilor fatale; *Livada* este un vodevil burlesc, o „petrecere în timp de ciumă“, *Cîntecul lebedei* trăiește sub semnul ireparabilității; *Ivanov* epulează prin scenele de gen; *Unchiul Vanca* este o piesă despre jertfe; iar *Trei surori* apare ca un text al acumulărilor de întîmplări.

E adevărat însă că nu toate afirmațiile autorului cărții pot fi îmbrățișate fără rezerve. De ce, de exemplu, *Ivanov* nu e trecut alături de cele „patru piese mari“? De ce pare *Piesa fără titlu* nescenică? Și-apoi, un admirator al lui Cehov are, oare, dreptul să se hazardeze pînă într-acolo încît să afirme că viitorul este al teatrului anticheovian?

Dar, aceste reticențe, inerente față de o lucrare de densitate „Dramaturgiei lui Cehov“, nu împietăz asupra aspectului general. Lucrarea lui Leonida Teodorescu rămîne un indispensabil op de referință, de-aici înainte.

Bogdan Ulmu

